

Drept în afaceri

De la dreptul comunitar la dreptul Uniunii Europene.
Interferențe juridice și economice

Ediția 2
– revizuită și adăugită –

Volumul III

Editura C.H. Beck
București 2019

Cuprins

Abrevieri.....	VII

Capitolul I. Elementele definitorii ale dreptului Uniunii Europene.

Ordinea juridică în cadrul Uniunii Europene	1
1.1. Noțiunea și clasificarea dreptului Uniunii Europene	1
1.2. Caracterele juridice ale dreptului Uniunii Europene	2
1.3. Regulile de drept instituțional aplicabile în dreptul Uniunii Europene	3
1.4. Personalitatea juridică a Comunităților Europene și a Uniunii Europene	4
1.5. Regulile de drept material aplicabile în dreptul Uniunii Europene	5
1.6. Ordinea juridică internă, internațională și a Uniunii Europene	6
1.7. Acquis-ul Uniunii Europene	13

Capitolul II. Evoluția Uniunii Europene. De la dreptul comunitar

la dreptul Uniunii Europene	15
2.1. Dezvoltarea Uniunii Europene	15
2.2. Componenta Uniunii Europene și extinderea sa	18

Capitolul III. Izvoarele (sursele) dreptului Uniunii Europene .....

3.1. Tratatul Uniunii Europene și alte acte fundamentale (legislația primară)	23
3.2. Actele juridice adoptate de instituțiile Uniunii Europene (legislația secundară)	24
3.3. Acordurile internaționale la care Uniunea Europeană este parte	26
3.4. Principiile generale ale dreptului	29
3.5. Jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene	34
3.6. Cutuma	35
3.7. Dreptul național	36

Capitolul IV. Instituții ale Uniunii Europene .....

4.1. Parlamentul European	38
4.2. Consiliul European	45
4.3. Consiliul Uniunii Europene (Consiliul de Miniștri)	46
4.4. Comisia Europeană	49
4.5. Curtea de Justiție a Uniunii Europene	53
4.6. Curtea de Conturi	56
4.7. Banca Europeană de Investiții	58
4.8. Comitetul Regiunilor	59
4.9. Comitetul Economic și Social European	61

4.10. Comitetul Politic și de Securitate al Uniunii Europene	62
4.11. Banca Centrală Europeană	63
Capitolul V. Instituții europene exterioare Uniunii Europene	65
5.1. Consiliul Europei	65
5.2. Asociația Europeană a Liberului Schimb	66
5.3. Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa	67
5.4. Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică	68
5.5. Uniunea Europei Occidentale	69
Capitolul VI. Instrumentele juridice ale Uniunii Europene	72
6.1. Regulamentele	73
6.2. Directivele	75
6.3. Deciziile	77
6.4. Recomandările și avizele	79
6.5. Rezoluțiile, declarațiile și programele de acțiune	80
6.6. Publicarea și comunicarea actelor normative adoptate la nivelul Uniunii Europene	81
Capitolul VII. Responsabilitatea socială a operatorilor economici din Uniunea Europeană	83
7.1. Elemente de drept european al mediului integrate responsabilității sociale a operatorilor economici	87
7.1.1. Armonizarea legislativă în domeniul protecției mediului	88
7.1.2. Instrumente economice și juridice în domeniul protecției mediului natural	105
7.1.3. Responsabilitate socială și protecția mediului natural	114
7.2. Elemente de drept european al consumului integrate responsabilității sociale	116
7.2.1. Consumatorii și consumerismul	116
7.2.2. Protecția consumatorului, privită din perspectivă etică	118
7.2.3. Armonizarea legislativă în domeniul protecției consumatorului	124
7.2.4. Organisme publice și private ce funcționează în domeniul protecției consumatorului	146
7.3. Elemente de drept european al muncii integrate responsabilității sociale	149
7.3.1. Protecția angajatului, privită din perspectivă etică	149
7.3.2. Codul etic, aspect al responsabilității sociale a operatorilor economici	150
7.3.3. Armonizarea legislativă în domeniul protecției angajatului (componentă a responsabilității sociale)	154
Teste de evaluare.....	162
Bibliografie	191

Abrevieri

alin.	- alineat(ul)
apud	- citat după
art.	- articol(ul)
BNR	- Banca Națională a României
C.civ.	- Codul civil (Legea nr. 287/2009)
CE	- Comunitatea Europeană
CEE	- Comunitatea Economică Europeană
CJUE	- Curtea de Justiție a Uniunii Europene
ed.	- ediție
Ed.	- Editura
ibidem	- aceeași citare (din același pasaj, pagină)
idem	- aceeași citare (alt pasaj, altă pagină)
infra	- mai jos, mai departe
JO	- Jurnalul Oficial al Comunităților Europene/ Uniunii Europene (seria „L” – Legislație; seria „C” – Comunicări și Informații)
lit.	- litera
loc. cit.	- loc citat
M.Of.	- Monitorul Oficial al României, Partea I
n.a.	- nota autorului
O.G.	- ordonanța Guvernului
O.U.G.	- ordonanța de urgență a Guvernului
op. cit.	- opera citată
p.	- pagina
parag.	- paragraf
pct.	- punct
ș.a.	- și altele
t.	- tom
TUE	- Tratatul privind Uniunea Europeană
TFUE	- Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene
UE	- Uniunea Europeană
urm.	- următoarele
vol.	- volum(ul)

Capitolul I

Elementele definitorii ale dreptului Uniunii Europene.

Ordinea juridică în cadrul Uniunii Europene

1.1. Noțiunea și clasificarea dreptului Uniunii Europene

Dreptul comunitar a fost definit¹ ca ansamblul normelor juridice aplicabile în ordinea juridică comunitară. În concepția noastră, această definiție poate fi „transmisă” și dreptului Uniunii Europene. Astfel, dreptul Uniunii Europene reprezintă ansamblul normelor juridice aplicabile în ordinea juridică a Uniunii Europene.

Dreptul Uniunii Europene reprezintă, astfel, o armonizare între multiplele ramuri de drept național (cum ar fi² dreptul social din cadrul dreptului muncii și al securității sociale³, dreptul social din cadrul dreptului mediului, dreptul comercial și al consumului etc.) și dreptul Uniunii Europene.

Astfel, dreptul Uniunii Europene reprezintă ansamblul de reguli juridice ce guvernează organizarea și funcționarea instituțiilor Uniunii Europene, precum și regulile aplicabile domeniilor privind activitate economică (piața unică europeană, uniunea vamală, concurența etc.) prevăzute de Tratatul Uniunii Europene⁴.

Este important de reținut faptul că dreptul Uniunii Europene se aplică pe teritoriul statelor membre ca un drept național, intern, și nu ca un drept străin⁵.

Dreptul Uniunii Europene, prin crearea lui și prin sistemul la care se referă, este opera voinței suverane a statelor membre și le aparține ca un drept „în comun”, integrat sistemelor de drept naționale.

Sistemul dreptului Uniunii Europene a atins numeroase domenii juridice naționale ce aparțin atât dreptului privat, cât și dreptului public.

Dreptul Uniunii Europene realizează o armonizare între multiple ramuri de drept național, indiferent că este vorba despre dreptul comercial și al consumului, social (în domeniul protecției salariatului și a mediului natural), vamal sau al securității Uniunii Europene.

---

¹ C. Lefter, Fundamente ale dreptului comunitar instituțional, Ed. Economică, București, 2003, p. 48.

² L. Mureșan, Drept comunitar. Protecție juridică și responsabilitate socială, Ed. Universității „Transilvania” din Brașov, 2008, p. 9-11.

³ O. Ținca, Drept social comunitar, Ed. Lumina Lex, București, 2003, p. 5.

⁴ C. Lefter, Fundamente ale dreptului comunitar instituțional, Ed. Economică, București, 2003, p. 81 și urm.

⁵ R. Lisenche, L. Mureșan, Noțiuni de drept comunitar, Ed. Universității „Transilvania” din Brașov, 2005, p. 12-30.

Dar normele de drept Uniunii Europene nu acoperă toate domeniile de reglementare juridică caracteristice unui sistem național de drept.

Există domenii în care dreptul Uniunii Europene nu are vocație de a se impune regulilor juridice naționale. Un astfel de domeniu este, spre exemplu, cel al dreptului penal.

Dar, și în aceste domenii, prioritatea și efectul direct al dreptului Uniunii Europene pot determina judecătorul național să lase inaplicabilă una sau alta dintre normele legale interne, dacă aceasta ar fi în contradicție cu prevederile dreptului Uniunii Europene, în conformitate cu prevederile din cadrul Tratatului privind Uniunea Europeană, al Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene, dar și al prevederilor constituționale [spre exemplu, art. 11 alin. (1) și (2) și art. 20 alin. (1) din Constituția României].

Dreptul Uniunii Europene poate fi clasificat astfel:

1. În funcție de *sursele* sale:

■ **Drept originar sau primar**, care este dreptul creat de Tratatul institutiv al Uniunii Europene împreună cu convențiile și protocoalele care le sunt atașate.

■ **Drept derivat sau secundar**, adică dreptul rezultat prin activitatea instituțiilor Uniunii Europene în aplicarea tratatelor Uniunii Europene.

2. În funcție de *conținutul* său:

■ **Drept instituțional**, care privește organizarea instituțiilor Uniunii Europene, puterile lor și relațiile dintre ele sau cu exteriorul Uniunii.

■ **Drept material**, adică regulile care se aplică în domenii bine definite de Tratatul Uniunii Europene.

Din punct de vedere formal, dreptul Uniunii Europene aparține dreptului internațional public, fiind parțial constituit și bazat pe tratate încheiate între state suverane.

1.2. Caracterele juridice ale dreptului Uniunii Europene

Dreptul Uniunii Europene a devenit instrumentul de realizare a Uniunii Europene.

Dreptul Uniunii Europene, prin creația sa originară, este distinct de sistemele de drept naționale.

Dreptul Uniunii se impune statelor membre, resortisanților (cetățenilor) lor și tribunalelor naționale, deoarece este un drept intern al Uniunii Europene, fiind integrat în ordinea juridică națională a fiecărui stat membru.

Prin construcția sa, dreptul Uniunii Europene este considerat un drept nou, propriu fiecărui stat membru, dar și comun tuturor statelor membre. Dreptul Uniunii Europene se aplică pe teritoriul statelor membre ca un drept național, intern, iar nu ca un drept străin, deoarece, prin natura sa proprie, acest drept are forța specifică de a penetra în ordinea juridică internă a fiecărui stat membru¹.

Astfel, dreptul Uniunii Europene are următoarele caractere juridice:

1. Dreptul Uniunii Europene are **aplicabilitate imediată**: normele dreptului Uniunii Europene dobândesc în mod automat, de la adoptarea lor, statutul de drept pozitiv în ordinea juridică internă a statelor membre.

¹ C. Lefter, op. cit., p. 81-82.

2. Dreptul Uniunii Europene are **aplicabilitate directă**: normele Uniunii Europene sunt susceptibile de a crea direct, prin ele însele, drepturi și obligații pentru particulari (persoane fizice sau juridice).

3. Dreptul Uniunii Europene are **efect direct vertical**: normele Uniunii Europene conferă particularilor (persoane fizice sau juridice) drepturi individuale chiar dacă aceștia nu sunt expres desemnați ca destinatari.

4. Dreptul Uniunii Europene are un **efect direct orizontal**: normele Uniunii Europene permit particularilor¹ (persoane fizice sau juridice) să le invoce și împotriva altor particulari.

5. Dreptul Uniunii Europene are **prioritate față de alte norme juridice**: normele Uniunii Europene au rang de prioritate asupra oricăror norme naționale.

1.3. Regulile de drept instituțional aplicabile în dreptul Uniunii Europene

Dreptul Uniunii Europene cuprinde două categorii de reguli: reguli de drept instituțional și reguli de drept material.

În legătură cu domeniul de aplicare a Tratatelor Uniunii Europene se aplică următoarele reguli de drept instituțional:

A. *Ratione loci*

Unele dispoziții ale tratatelor au devenit sau pot deveni inaplicabile pe măsură ce unele state și-au câștigat sau își vor câștiga independența. În acest sens, Consiliul va adopta măsuri specifice în vederea aplicării tratatelor sale diferitelor regiuni fără ca prin aceasta să fie afectate integritatea și coerența ordinii juridice a Uniunii Europene.

B. *Ratione personae*

Orice stat european care respectă principiile de aderare la Uniunea Europeană poate cere să devină membru al Uniunii.

C. *Ratione temporis*

Tratatele Uniunii Europene fundamentale sunt încheiate pe o durată nelimitată.

D. *Ratione materiae*

Procesul integrării europene este esența dreptului Uniunii Europene. Acest proces a început, mai ales în plan economic, prin constituirea celor trei Comunități și continuă și în alte planuri (cel politic și de securitate comună) prin instituirea Uniunii Europene.

Revizuirea tratatelor pe care este fondată Uniunea Europeană se poate face oricând, fără a exista vreo limitare în acest sens.

¹ L. Mureșan, *Drept comunitar. Protecție juridică și responsabilitate socială*, Ed. Universității „Transilvania” din Brașov, 2008, p. 27-36.

1.4. Personalitatea juridică a Comunităților Europene și a Uniunii Europene

De la crearea Uniunii Europene și până în prezent, Uniunea Europeană are propria ei personalitate juridică distinctă, pe care o exercită atât în relațiile cu statele membre, cât și în relațiile cu state terțe (nemembre ale Uniunii) și/sau organizații internaționale.

Uniunea Europeană dispune de personalitate juridică, dar instituțiile și organele ei au personalitate juridică¹.

Uniunea Europeană este persoană juridică de drept public deoarece a fost înființată de către state (grupând mai multe state), dispunând de puteri și de competențe care aparțin în mod obișnuit statelor².

Posedând o personalitate juridică distinctă de statele membre, Uniunea Europeană dispune de un buget autonom, de un patrimoniu propriu și de organe distincte, ce exercită anumite competențe similare unor autorități statale.

Uniunea Europeană are vocația de a deveni subiect de drept în diferitele ordini juridice în care acționează.

În raport cu ordinea juridică națională a fiecărui stat membru, Uniunea Europeană, ca persoană juridică de drept public, are capacitatea juridică cea mai larg recunoscută persoanelor juridice de legislația națională, inclusiv de a dobândi sau de a înstrăina bunuri mobile și imobile și de a sta în justiție.

Această capacitate juridică permite Uniunii Europene, prin intermediul instituțiilor ei și în limita atribuțiilor acordate, să încheie orice act juridic necesar realizării activităților proprii, inclusiv contracte necesare angajării de personal.

Personalitatea juridică a Uniunii vizează și personalitatea ei internațională, adică capacitatea de a încheia acorduri internaționale cu alte state și/sau cu organizații internaționale, de a deveni parte (membru) la organizații internaționale și de a avea drept de legăție activ și pasiv³.

Uniunea Europeană văzută în întregul ei, membrii instituțiilor ei, oficialii și funcționarii acesteia, reprezentanții statelor membre care sunt atrași în funcționarea instituțiilor și ai misiunilor acreditate lângă Uniune, membrii Curții de Justiție, ai Curții de Conturi, ai Băncii Centrale Europene beneficiază de o serie de privilegii și imunități pentru actele îndeplinite de către aceștia „în calitatea lor oficială”.

Inviolabile sunt și locuințele, clădirile și arhivele aparținând Uniunii Europene, acordându-se scutiri de taxe (fiscale și vamale), neaplicându-se restricții de import-export și asigurându-se libertatea de comunicare și drepturi de transport pentru membrii instituțiilor, oficiali, precum și alți funcționari.

Însă, Uniunea Europeană nu beneficiază de imunitatea de jurisdicție caracteristică organizațiilor internaționale în general. Uniunea Europeană este exclusă de la

¹ A. Fuerea, *Drept comunitar european. Partea generală*, Ed. All Beck, București, 2003, p. 33 și urm.

² Uniunea Europeană dispune de un buget autonom, de un patrimoniu, de instituții și organe distincte, de agenții proprii.

³ C. Lefter, *op. cit.*, p. 107-109.

jurisdicția curților sau tribunalelor statelor membre în cazul litigiilor la care ea este parte doar în cazul în care Curtea de Justiție este competentă¹.

În cadrul Uniunii Europene și Euratom limbile tuturor celor douăzeci și opt de state membre sunt declarate autentic egale.

Regulile de procedură a Curții de Justiție și a Curții de primă instanță prevăd posibilitatea folosirii într-o cauză a uneia dintre cele douăzeci și patru de limbi ale Uniunii Europene, care este declarată ca limbă a acestei cauze, fiind aleasă, în principiu, de reclamant.

1.5. Regulile de drept material aplicabile în dreptul Uniunii Europene

Regulile de drept material privesc exercitarea atribuțiilor organelor de elaborare a politicilor naționale și administrative prin intermediul interdicțiilor și injoncțiilor Uniunii Europene, în scopul aplicării dreptului Uniunii Europene. Aplicarea dreptului Uniunii Europene poate fi realizată, fie printr-o acțiune (de a abroga, modifica ori adopta o nouă legislație), fie printr-o inacțiune, de a nu lua unele măsuri (de exemplu, de a nu modifica legislația existentă dacă aceasta este conformă cu legislația Uniunii Europene).

Regulile de drept material privesc, în același timp, stabilirea unor norme de conduită privind persoanele ce acționează în sfera dreptului Uniunii Europene.

Un caz care ilustrează aplicarea dreptului Uniunii Europene îl constituie *cazul Costa (Flaminio) c. ENEL (nr. 6/1964)*. Ente Nazionale Energia Elettrica (ENEL) a fost înființată de Guvernul Italiei prin Legea din 1962 de naționalizare a industriei de electricitate. Costa a refuzat să plătească factura de electricitate, pe motivul că naționalizarea este contrară Constituției italiene și anumitor prevederi din Tratat.

Curtea a analizat relația dintre normele relevante din Tratatul instituind Comunitatea Europeană și o lege italiană, ulterioară, de naționalizare a electricității, care conține dispoziții contrare dreptului Uniunii Europene. Soluția pe care a consacrat-o Curtea este în sensul că transferul de la statele membre din sistemul de drept intern către sistemul Uniunii Europene al drepturilor și obligațiilor aduce o limitare permanentă a drepturilor suverane, un act ulterior, unilateral din partea statului membru, incompatibil cu dreptul Uniunii Europene neputând prevala în raport cu un act Uniunii Europene. Prin intermediul acestei spețe, s-a consacrat faptul că tratatele sunt parte integrantă din sistemul de drept al statelor membre și trebuie aplicate de instanțele acestora².

¹ O. Manolache, *Drept comunitar*, Ed. All Beck, București, 2003, p. 53-60.

² *Repere fundamentale ale jurisprudenței Curții de Justiție a Comunităților Europene. Consiliul Superior al Magistraturii și Ministerul Afacerilor Externe*, București, 2005, p. 11.

1.6. Ordinea juridică internă, internațională și a Uniunii Europene

Ordinea juridică a Uniunii Europene reprezintă¹ ansamblul de norme care guvernează raporturile stabilite de către Uniune cu următoarele categorii de subiecte de drept:

- Statele membre;
- Statele nemembre ale Uniunii Europene;
- Alte organizații internaționale;
- Persoane fizice și juridice care nu aparțin statelor membre ale Uniunii Europene.

În sens larg, ordinea juridică a Uniunii Europene este dată de ansamblul de norme care guvernează raporturile în care se găsește Uniunea Europeană.

În sens restrâns, această ordine reprezintă raporturile dintre Uniunea Europeană și statele membre, raporturile dintre persoanele fizice și juridice ce aparțin sau nu statelor membre, raporturile dintre Uniunea Europeană și alte organizații internaționale².

Ordinea juridică internă este în strânsă legătură cu conceptul de suveranitate, privită sub dublu aspect: intern și internațional. Suveranitatea se manifestă odată cu formarea statului³.

Toate statele se bucură de egalitate suverană, având drepturi și obligații egale și sunt membri egali ai Uniunii Europene, indiferent de deosebirile de ordin politic, economic, social sau de altă natură⁴.

Principiul egalității de tratament trebuie să fie respectat până la cele mai profunde consecințe. Niciun stat membru nu poate realiza alte avantaje decât cele care pot să fie obținute dintr-o echitabilă repartizare a drepturilor și a obligațiilor, și din corecta aplicare a actelor juridice ale Uniunii Europene.

Ordinea juridică a Uniunii Europene este o ordine juridică nouă ce a instituit inițial Comunitățile Europene, iar, ulterior, Uniunea Europeană.

Statele membre au înțeles să încredințeze o parte a suveranității lor unor organisme suprastatale, renunțând la sau transferând o serie de atribute naționale specifice, care nu pot fi redobândite oricum și doar în condiții de excepție. În același mod, aceste atribute nu pot să fie restituite autorităților statelor membre⁵.

Prin instituirea Uniunii Europene, statele membre și-au limitat puterile lor legislative suverane și au creat un corp autonom de legi, care trebuie respectat atât de statele membre, cât și de cetățeni și instanțele judecătorești.

Autonomia ordinii juridice a Uniunii Europene are o semnificație fundamentală pentru natura Uniunii Europene⁶, constituind garanția că forța dreptului Uniunii nu

¹ A. Fuerea, *Drept comunitar european. Partea generală*, Ed. All Beck, București, 2003, p. 44.

² A. Fuerea, *Manualul Uniunii Europene*, Ed. Universul Juridic, București, 2006, p. 122.

³ A. Fuerea, *Drept comunitar european. Partea generală*, Ed. All Beck, București, 2003, p. 41.

⁴ Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. 2625 (XXV), din 24 octombrie 1970.

⁵ O. Manolache, *op. cit.*, p. 60-73.

⁶ K.-D. Borchardt, *ABC-ul dreptului Uniunii Europene. Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene*, Luxemburg, 2017, p. 139-150.

va fi diminuată prin interacțiunea cu dreptul național și că dreptul Uniunii va fi aplicat în mod uniform pe întreg teritoriul Uniunii Europene.

Astfel, conceptele dreptului Uniunii Europene sunt interpretate din perspectiva obiectivelor ordinii juridice a Uniunii Europene și ale Uniunii în general. Interpretarea în discuție, specifică Uniunii Europene, este indispensabilă, deoarece anumite drepturi specifice sunt garantate de dreptul Uniunii și, în absența acestuia, ar fi puse în pericol, deoarece fiecare stat membru, interpretând în mod diferit dispozițiile, ar putea decide în mod individual asupra substanței libertăților pe care dreptul Uniunii Europene ar trebui să le garanteze.

Conceptul de „lucrător”, pe care se bazează dreptul la libera circulație reprezintă un astfel de exemplu. Conceptul de „lucrător” specific Uniunii Europene poate fi diferit de cel cunoscut și aplicat în sistemele juridice ale statelor membre. În plus, actele Uniunii sunt evaluate exclusiv în raport cu dreptul Uniunii, și nu cu dreptul național sau constituțional.

În contextul acestui concept de autonomie a ordinii juridice a Uniunii Europene, interesant de observat este relația dintre dreptul Uniunii și dreptul național al statelor membre.

Ordinea juridică a Uniunii Europene și sistemele juridice ale statelor membre nu se suprapun, chiar dacă dreptul Uniunii Europene constituie un sistem juridic autonom față de sistemele juridice ale statelor membre. Aceste sisteme se aplică acelorași persoane, care astfel devin, în același timp, cetățeni ai unui stat național și cetățeni ai Uniunii Europene, fără a fi vorba despre o suprapunere.

În plus, nu trebuie să uităm că dreptul Uniunii Europene nu poate fi operațional decât dacă este încorporat în sistemele juridice ale statelor membre ale Uniunii Europene.

Astfel, realitatea arată faptul că ordinea juridică a Uniunii Europene și sistemele juridice naționale se împletesc și sunt interdependente.

Interacțiunea dintre dreptul Uniunii Europene și dreptul național vizează domeniile în care cele două sisteme se completează reciproc. Stabilirea clară a acestei relații este evidențiată de cu art. 4 alin. (3) din TUE care stipulează: „în temeiul principiului cooperării loiale, Uniunea și statele membre se respectă și se ajută reciproc în îndeplinirea misiunilor care decurg din tratate. Statele membre adoptă orice măsură generală sau specială pentru asigurarea îndeplinirii obligațiilor care decurg din tratate sau care rezultă din actele instituțiilor Uniunii. Statele membre facilitează îndeplinirea de către Uniune a misiunii sale și se abțin de la orice măsură care ar putea pune în pericol realizarea obiectivelor Uniunii”.

Principiu general al cooperării loiale, evidențiat de articolul prezentat anterior, este rezultatul conștientizării faptului că ordinea juridică a Uniunii Europene nu este în mod individual în măsură să realizeze obiectivele urmărite prin instituirea Uniunii Europene.

Spre deosebire de o ordine juridică națională, ordinea juridică a Uniunii Europene nu este un sistem independent, ci se bazează pe sprijinul sistemelor naționale pentru a putea fi aplicată.

Prin urmare, toate puterile unui stat – cea legislativă, cea executivă și cea judiciară – trebuie să respecte faptul că ordinea juridică a Uniunii Europene nu este un

sistem „străin” și că statele membre și instituțiile Uniunii Europene au stabilit legături indisolubile între ele, în scopul realizării obiectivelor comune.

Uniunea Europeană nu este exclusiv o comunitate de interese; ea este o comunitate bazată pe solidaritate. Astfel, autoritățile naționale ale statelor membre ale Uniunii nu trebuie doar să respecte Tratatul Uniunii Europene și legislația secundară, ci trebuie și să le pună în aplicare și să le ducă la îndeplinire. Interacțiunea dintre cele două sisteme este foarte complexă și o vom dezvolta în cele ce urmează.

O ilustrare a modului în care ordinea juridică a Uniunii Europene și sistemele juridice ale statelor membre se întrepătrund și se completează reciproc este evidentă în cazul directivei. Ceea ce directiva stabilește în mod obligatoriu este rezultatul ce trebuie obținut de statele membre; responsabilitatea deciziei privind modalitatea și mijloacele prin care rezultatul este efectiv atins aparține autorităților naționale, prin dreptul național.

În plan judiciar, cele două sisteme de drept sunt interconectate prin procedura hotărârii preliminare, stipulată de art. 267 din TFUE.

Procedura hotărârii preliminare stabilește faptul că instanțele naționale pot sau uneori trebuie să adreseze Curții de Justiție întrebări preliminare cu privire la interpretarea sau valabilitatea dreptului Uniunii Europene, hotărârile acestora putând fi esențiale pentru soluționarea litigiului în care instanțele respective sunt sesizate.

Procedura de pronunțare a unei hotărâri preliminare evidențiază faptul că instanțele statelor membre ale Uniunii Europene trebuie să respecte și să aplice dreptul Uniunii și faptul că interpretarea dreptului Uniunii și declarațiile cu privire la valabilitatea acestuia rămân în competența exclusivă a Curții de Justiție.

Momentul în care este necesară completarea unor lacune ale ordinii juridice a Uniunii Europene subliniază și el interdependența dintre ordinea juridică a Uniunii Europene și sistemele juridice naționale.

În situația prezentată anterior, dreptul Uniunii Europene are posibilitatea să apeleze la dispozițiile existente în legislațiile statelor membre pentru completarea propriilor norme.

În acest mod, destinul unei anumite reglementări a dreptului Uniunii Europene este determinat de la un anumit moment de prevederile legale naționale.

Dacă dreptul Uniunii Europene nu conține reguli proprii cu privire la executarea dreptului Uniunii, cele prezentate anterior se aplică cu caracter general pentru întregul drept al Uniunii.

Astfel, autoritățile naționale vor aplica dreptul Uniunii Europene potrivit dispozițiilor dreptului național.

Evident, acest principiu nu se aplică decât în condițiile în care nu se pune sub semnul întrebării valabilitatea normei europene în contextul aplicării uniforme a dreptului Uniunii Europene. În acest fel, se va evita ca operatorii economici să fie tratați după criterii diferite, în orice situație, să fie tratați într-o manieră inechitabilă.

Relația dintre dreptul Uniunii Europene și dreptul național se poate caracteriza, în anumite situații, prin „incompatibilități” sau conflicte ocazionale între ordinea juridică a Uniunii și sistemele juridice ale statelor membre.

În aceste situații, este vorba despre un conflict între dreptul Uniunii și legislația națională.